

Kuršu kāpu vietvārdiem, Kazimieras Garšva (Viļņa) – par lietuviskiem vietvārdiem Latvijā, Ojārs Bušs (Rīga) – par vārdu *paeglis* Latvijas vietvārdos, Līdija Leikuma (Rīga) – par Latgales vietvārdu pieraksta problēmām, Marija Razmukaite (Viļņa) – par oikonīmu ar piedēkli *-inink-* izplatību Lietuvā, Andrejs Bankavs (Rīga) – par perifrastiskajiem oikonīmiem.

Personvārdu rašanās un attīstības jātājumiem pievērsās lietuviešu valodnieki Vitalija Maciejauskienė (Viļņa) – par lietuviešu uzvārdu analīzi no darināšanas viedokļa, Aušra Žemienė (Viļņa) – par Mazās Lietuvas sieviešu uzvārdiem, Alvydas Butkus un Genutė Vitkutė (Kauņa) – par leišu iesaukām ar piedēkli *-(i)ukas*, Česys Grenda (Šauļi) – par latviešu uzvārdu transkripcijas problēmām lietuviešu valodā.

Semantikas teorijas un tās izmantošanas problemātiku analizēja Zaiga Ikere (Daugavpils). Jolanta Vaskelienė (Šauļi) runāja par vārddarināšanas sinonīmu nozīmju maiņu, Irena Teresė Ermanytė (Viļņa) – par kontekstuālajiem antonīmiem, Birutė Jasiūnaitė (Viļņa) – par raksturīgākajām lietuviešu valodas eifēmismu īpatnībām.

Folkloras valodas aspektiem pievērsās Beatrise Reidzāne (Rīga) – par tautasdziesmu valodas semantiku, Olga Ozoliņa (Rīga) – par dažiem sastatāmās paremioloģijas aspektiem, folklorists Jānis Rozenbergs (Rīga) – par lībiešiem latviešu tautasdziesmās. Par mitoloģijas sasniegumiem mūsdienās referēja Nikolai Mikhaïlov (Udine).

Baltu valodas areālā, tipoloģiskā un ģeolingvistiskā skatījumā aplūkoja Janos Pusztay (Sombatheja) – par iespējamu *lingua franca* Viduseiropā, Valerijus Čekmonas (Viļņa) – par perifrastisko perfektu kā areālu parādību, Agris Timuška (Rīga) – par ģeolingvistikas attīstību.

Valodas parādības kvantitatīvā aspektā analizēja Vida Žilinskienė (Viļņa) un Sarma Kļaviņa (Rīga).

Kongresa pēdējā plenārsēdē un nobeigums notika Latvijas Zinātņu akadēmijas ēkā. Tē referēja jau pieminētie triju zemju pārstāvji – Axel Holvoet, Aleksej Andronov un Benita Laumane. Izskanēja gan kopsecinājumi, gan pateicības vārdi, gan laba vēlējumi nākotnei. Kongress bija izgājis cauri dažādām parādībām baltu valodās ilgā laika tecējumā. Arī fiziski kongresa norise sākās 19. gs. Rīgas izglītības citadelē, kas vēlāk kļuva par neatkarīgās Latvijas universitātes

telpām, bet beidzās ZA augstceltnē, padomju laika zinātnes simbolā. Ticēsim, ka nākamreiz Rīgā baltistu kongresa viesus varēs uzņemt jaunās telpās, kas būs 21. gadsimta jaunās Latvijas apliecinājums zinātnes attīstībai un nepārtrauktībai.

Lidija Leikuma, Pēteris Vanags

TARPTAUTINĒ KAZIMIERO BŪGOS KONFERENCIJA

2001. gada 9. septembrī 9. dienā Vilniaus universitētes Filoloģijas fakultetē īstenoja tarptautinē Kazimiero Būgos konferenciju „Etimoloģija ir onomastika“, kuru sūrengē Baltistikos ir bendrosios kalbotyros katedra. Pranešimus skaitē 24 mokslininkai iš įvairių šalių.

Baltu kalbu etimoloģijos klausimams skirtoji konferencijos dalis vyko gyvai, buvo įdomiai diskutuojama beveik po kiekvieno pranešimo. Konferencijos pranešimai gvildeno labai įvairias baltu kalbu žodžių istorijos temas. Išimtinai etimoloģijos klausimams buvo skirti Aleksandro Anikino, Ricko Derkseno, Elgos Kagainės, Anatolijaus Nepokupno, Jurgio Pakerio ir Steveno Youngo pranešimai.

Išsamiai bei plačiai rūpimi etimoloģijos klausimai nagrinėti R. Derkseno ir S. Youngo pranešimuose. Derksenas („Lith. *uostas*, Latv. *uosta* ‘port, harbour’“) įvertino kelias pateiktas lietuvių *uostas*, latvių *uosta* ‘uostas, žiotys’ ir giminiškų slavų žodžių etimoloģijas. Ypač remdamasis akcentuacija, mokslininkas mėgino nustatyti patikimiausią ide. etimoną (r. bl. **uostas*, *-ā* < **h₃eh₁-s-tóm*). Konferencijos dalyviai pastabų turėjo dėl rytų baltu duomenų interpretavimo: prof. Vinco Urbučio nuomone, nereikėtų atskirti lie., la. *uostas* ir lie. *ausčioti*, la. *aūšāt* „plepėti, taukšti niekus“, *apaūši* „apynasris“ ir kt. – veikiausiai tai tik skirtingo šaknies balsių kaitos laipsnio variantai.

Youngo pranešime („Lith. *žiaurūs* : *žvėris*“) aptariama lie. *žiaurūs* kilmė ir šio žodžio giminaičiai, ypač slavų kalbose. Pasak pranešėjo, *žiaurūs* (**g^heuró-* „žvėriškas“) atskirtinas nuo *žiaūd(r)-*, *žiudr-* šaknies žodžių ir sietinas su *žvėris* (**g^huēr-*). Vis dėlto dėl *žiaurūs* izoliuotumo (nėra kitų bl. kalbu atitikmenų, neįmanoma rekonstruoti archetipo), Urbučio manymu, patikimiau jį būtų laikyti vien lietuvių kalbos naujadaru, *-ras*, *-rus*

priesagos vediniu (plg. *sukrūs*), giminišku, kaip nustatė Ernstas Fraenkelius, su lie. *žūti*, *žudyti*, kuronizmu *zurdoti*, *žiudrūs*, r. *žuda* ir kt. Prof. W. Smoczyński nuomone, rekonstruota *žveris* ide. forma turėtų būti su laringalu, tačiau pranešėjas su tuo nesutiko.

Kitam etimologijos tyrimų aspektui – skolinių išaiškinimui – skirtas Kagainės pranešimas („Daži mazāk aplūkoti Baltijas jūras somu valodu aizgūvumi Ziemeļrietumvidzemes izloksnēs“), perskaitytas L. Balodės. Čia nustatyta nemaža šiaurės rytų Vidzemės tarmių skolinių iš Baltijos suomių kalbų (vieni be kilmės komentarų įtraukti į ME, EH, kiti – neužfiksuoti naujesnių laikų žodžiai): la. trm. *kobrs*, *koitars*, *ķutas*, *porķis*, *uska(s)*, *viška* ir kt.

Anikinasis („Заметки о балтизмах“) gilinosi į keletą slavų kalbų žodžių, kurie Jūratės Laučiūtės žodyne „Словарь балтизмов в славянских языках“ (1982) klaidingai laikomi baltizmais, kilmę. Pasak jo, baltizmais priskiriama ir daugiau išties visai kitos etimologijos žodžių. Pranešimo vertę sumažino tai, kad tokių pat minčių jau pareikšta anksčiau (žr. išsamią Laučiūtės žodyno recenziją, parašytą Urbučio: *Baltistica* XX(2), 1984, 184–191), taigi dėl informacijos stokos darbas dubliuotas. Tiesa, probėgšmais buvo aptarti ir keli lietuviški žodžiai, spėjami slavizmai *pašinà*, *pašinas* „fašina, žabiny“ bei *nakočià*, *niekočià* „gelda“. Vis dėlto antrasis žodis, kaip įtikinamai parodė Urbutis, yra savas žodis, vedinys iš *niekóti*, plg. dar *kapotė* „lovys“.

Неpokупно пранеšиме („Три этапа в изучении Эльбингского словаря и этимологизация двух прусских зоонимов“) svarstyta apie Elbingo žodynėlio leksikos etimologinių tyrimų istoriją ir dviejų prūsų kalbos žodžių *gaylux* „šermuonėlis“ ir *mosuco* „žebenktis“ kilmę. Kitaip nei ankstesni tyrėjai, mokslininkas pirmąjį žodį laiko ne deminutyvu, o vardažodinės ypatybės turėtoju (*nomen attributivum*), plg. *baltukas* „baltas arklis“, *Baltukas*, sl. **brólka* „voverė“; antrasis žodis jo siejamas su pr. *moazo* „teta“ – paremiama etnografo P. Beringerio (1935) etimologija. Kiti konferencijoje kalbėję dalyviai palaikė tradicines senąsias minėtų žodžių etimologijas: Vytautas Mažiulis pateikė daugiau paralelių, rodančių, jog *gaylux* yra deminutyvinis vedinys (lie. *šermuonis* – *šermuonėlis*, išskiriamosios reikšmės lie. trm. *rudukas*, *juodukas*, *mažukas*), o *Baltukas*, pasak Urbučio, nėra korektiškas Nepokupno pavyzdys, jis galėtų būti ir patroniminės priesagos (išvesta iš *Balta*,

Balčius); pr. *mosuco* veikiausiai taip pat laikytinas būdvardiniu vediniu, tik, Urbučio žodžiais, reikėtų geriau argumentuoti siejimą su pr. **maza-* „menkas, mažas“ – čia gretintini kito pusiau laukinio gyvūnėlio pavadinimai lie. *kiaunė*, *mažoji kiaunė* ir tiesiog *mažoji*.

Pakerys („Dėl lie. *laizdyti* „liepsnoti, degti“) aptarė dvi senųjų lietuviškų tekstų žodžio *laizdyti* kilmės hipotezes, kurių pagrindinė mintis panaši: *laizdyti* laikomas *-dyti* iteratyviniu vediniu iš *leisti*; skirtingai čia traktuojama *laizdyti* ir *leisti* semantika. Kad *laizdyti* išties susijęs su *leisti* nebeabejojo ir W. Smoczyński, atsisakęs ankstesnės savo etimologijos. Vis dėlto nei pranešėjui, nei kitiems kalbėjusiesiems nepaaiškėjo, kuriai iš dviejų darybos opozicijų (*laizdyti* *, „svaidyti, skleisti“ : *léisti* „išduoti į aplinką, teikti, skleisti“ ir *laizdyti* *, „judėti, virpėti, šokinėti“ : *léisti* (intr.) „smarkiai eiti, bėgti, važiuoti“) reikėtų teikti pirmenybę. Etimologizavimą ypač ap sunkino tai, jog paties daugiareikšmio *leisti* semantikos struktūra nėra ištirta. Taip pat neaišku, ar la. *liesma* „liepsna“ panašiai darybiškai sietinas su la. *laist* „greitai važiuoti, bėgti; mesti [ir kt.]“, kaip siūlė pranešėjas. Bronys Savukynas nurodė kitą galimą interpretaciją: la. *liesma* < la. **liepsma*. Buvo prisiminta ir lie. *liepsnà* (kaip pamatinio balsių kaitos laipsnio), ir s. lie. *pālipas* „skala, skiedra prakura, įkuras“ (kaip nulinio balsių kaitos laipsnio) sąsajos galimybė.

Kiti skaityti pranešimai buvo labiau susiję su istorinės darybos, morfologijos sritimi. Wojciechas Smoczyński („Komentarz laryngologiczny do wybranych formacji litewskich“), remdamasis laringalų teorija ir lietuvių kalbos medžiaga, rekonstravo tam tikras baltų (ar bl.-sl.) prokalbės inovacijas, ypač veiksmazodžio sistemoje. Laringalų išnykimas prieš *-i-* lėmė *árti* tipo veiksmazodžių esamojo laiko kilnojamojo kirčio paradigmą; *dīla* tipo infiksiniame esamajame laike išnykus priešbalsiniam laringalui įvyko metatezė (**dilna* > **dinla*). Laringalai turėjo įtakos susiformuojant naujoms prokalbės vardažodžių darybinėms inovacijoms (pvz., *žénklas* < **žēntla-* < **géh₃-tlo-* : (*pa*)žinti < **žinC-* < **gñh₃C-*), *-h₁u-* (lie. *-ius* / *-iaus*) vediniams, sąlygojo antrinius diftongus iš **eHi* / **oHi*, **eHu* / **oHu*, antrinius balsius *j*, *v*, įterptus vengiant hiato. Be to, buvo patikslintos, papildytos ir kai kurių žodžių (*kiáuras*, *klúonas*, *pjáuju* ir kt.) etimologijos.

Veiksmazodžių raidos tyrimus pratęsė Norbertas Ostrowskis („Metatezė CVRRC >

CRVRC lietuvių infiksinių veiksmažodžių raidoje“). Jo nuomone, dabartinis infiksinių lietuvių kalbos veiksmažodžių (*drįsti, trinti, krimsti* ir kt.) kamienas susiformavo sonanto metatezės, padėjusios išvengti nedėsningos garsų sekos, būdu, pvz.: lie. *drįsti* < **drins-* < **dir-n-s-* < bl. **dir-* < ide. **dʰrs-*.

Istorinės darybos klausimams skirtas Sauliaus Ambrazo pranešimas („Keli būdvardžių darybos bruožai XVI–XVII a. lietuviškuose raštuose istoriniu požiūriu“). Aptarti priesagos *-ingas, (-a), -okas*, ypač *-iškas, (-a), -inis (-ė)*, vediniai būdvardžiai, jų produktyvumas senuosiuose tekstuose. Čia pristatyti tyrimai – tik pradinis darbo etapas; neišryškinti ir darybos tipai. Pasak Urbučio, apskritai daug problemų keltų ir sinchroninis kai kurių priesagų vedinių darybos reikšmių išskyrimas: pvz., *-inis* dabar pasidarė ne darybos, o tiesiog žodžių apipavidalinimo priemonė, plg. *fizinis* (be aiškaus pamatinio žodžio). W. Smoczyński suabejojo dėl bl.-sl. **-isko-* < **-s-* + *-ko-* priesagos senumo. Jo manymu, priesaga bl.-sl. **-k-* turėtų būti germanizmas, nes kitoms senosioms ide. kalboms buvo būdinga tik **k*.

Tam tikrus gramatinių formų istorijos (iš dalies ir istorinės sintaksės) aspektus nagrinėjo Karis Liukkonenas („Dėl dviejų lietuvių kalbos tarmių veiksmažodžio neasmenuojamų formų kilmės“). Forma su *-ta baigiu pjauta* tipo konstrukcijose, mokslininko nuomone, yra neveikiamąjo dalyvio būtojo laiko bevardės giminės forma. Žemaičių *šáltie* „šalant, esant speigui“, *šiltie* „esant šiltam orui“ ir pan. galėtų būti kilusios iš veiksmažodinių daiktavardžių su *-ti-* senų vietininkų.

Ralfo Peterio Ritterio pranešime („Zur Frage des ostseefinnischen Einflusses auf das Baltische“) buvo aptarta Baltijos suomių kalbų įtaka baltų kalboms. Daugiausia analizuoti tam tikrų gramatinių formų (pvz., iliatyvo), sintaksinių konstrukcijų (pvz., genityvo, bendraties su vardininku) panašumai.

Zigmas Zinkevičius nagrinėjo XVII a. pabaigos žemaitiško poterių rankraštinio teksto kalbą („Apie vieną XVII a. pabaigos žemaitiškų poterių tekstą“). Konstatuota, jog tekstas perdėm žemaitiškas (pietų žemaičių tarmės), tad tradicinio aukštaitiško „oficialaus“ poterių varianto nebuvo paisoma, ir, matyt, visoje Lietuvoje melstasi tarmiškai.

Iš onomastikos srities pirmiausia minėtinas plenariniame posėdyje skaitytas Jurijaus Otkupščikovo pranešimas „Гидронимы балтийского происхождения в бассейне Оки“, ku-

riame labai įtakingamai įrodyta, jog nemaža dalis Okos upės baseino vandenvardžių yra baltiškos kilmės, todėl baltiškos hidronimijos riba baigiasi ne prie Maskvos, kaip iki šiol teigė nemažai tyrėjų, o nusitęsia kur kas toliau į rytus iki Mokšos aukštupio. Svarbu pabrėžti, jog daugumos pranešėjo pateiktų hidronimų baltiška kilmė yra neabejotina: jie turi tiesioginių atitikmenų lietuvių bei latvių hidronimijoje (*Вулка* – lie. *Vilka, Жуздра* – lie. *Žiėzdras, Пурля* – lie. *Puřlė, Истра* – la. *Īstra*) arba apeliatyvinėje leksikoje (*Комша* – *kamšà* „drėgna vieta“, *Керша* – *keršà* „marga“). Duomenų patikimumas daro pranešimą ypač vertingą, juolab žinant tai, kad kai kuriuose slavų baltistų darbuose slavų ir baltų hidronimija susiejama kiek per drąsiai ir neargumentuotai.

Onomastikos sekcijoje svarstytos įvairios vietovardžių bei asmenvardžių tyrimo problemos. Grasilda Blažienė pranešime „Dėl prūsiškų Sembos vietovardžių“ atkreipė dėmesį į tai, jog kai kurie Sembos vietovardžiai, kuriuos iš vokiškų istorijos dokumentų išrašė ir į kalbinę apyvertą įvedė J. Gerulis, yra klaidingi, t. y. netiksliai paties kalbininko ar jo pagalbininkų perskaityti. Patikslinti kai kurias prūsiškas vietovardžių lytis pranešimo autorei leido tai, jog ji dirbo prie tų pačių šaltinių kaip ir Gerulis. Nuo to, ar teisingai iš vokiško šaltinio perskaitytas prūsiškas vietovardis, priklauso ir jo kilmės išaiškinimo patikimumas. Be to, kai kurie žodžiai, Gerulio pateikti kaip prūsų vietovardžiai, pasirodo, yra apeliatyvai (*Derwayn* = *der wayen, Prestige* = *prestige*).

Latvių vietovardžių tyrėjos Laimutės Baldės pranešimas „Istorinis aspektas Latvijos vietovardžių rinkiniuose ir žodynuose“ buvo skirtas istorinių vietovardžių rinkimo, kaupimo patirčiai apžvelgti. Atkreiptas dėmesys į šio darbo svarbą, mat pagal istorijos šaltiniuose užrašytas vietovardžių lytis galima pasekti vietovardžių kaitą, nustatyti atsitiktinius užrašymus, korektūros klaidas, kai kada netgi patikslinti vietovardžio kilmės aiškinimą. Pranešėjos buvo pastebėta, kad latvių vietovardžių kartotekoje (apie 1,5 mln. vienetų) kartu sukaupti ir gyvosios kalbos, ir istorijos šaltinių vietovardžiai, todėl konferencijos dalyviai diskutavo dėl tokio pobūdžio fondų sudarymo principų ir dėl to, kas geriau – ar atskiros dvi kartotekos, ar viena bendra.

Apie lietuviškos kilmės gyvenamųjų vietų vardų atsiradimo Mažojoje Lietuvoje laiką kalbėjo Daiva Deltuvienė („Pirmieji lietuviškos kilmės oikonimai Mažosios Lietuvos teritorijoje“).

Pasiremddama leksiniu, morfologiniu ir fonetiniu kriterijumi ji nustatė, kad jau iki XVI a. vidurio šios teritorijos gyvenamųjų vietų vardų daugumą sudarė ne prūsiškos, bet lietuviškos kilmės vardai – pastarųjų rasta net 80 %.

Vincentas Drotvinas apžvelgė tikrinių žodžių vartosenos Mažosios Lietuvos žodynuose ypatumus („Onomastika Mažosios Lietuvos XVII–XVIII a. žodynuose“). Jo teigimu, pirmuosiuose leksikografiniuose rinkiniuose daugiausia galima aptikti bibliinių asmenvardžių bei vietovardžių ir tik vieną kitą vietinį. Tikrinių žodžių gausumu ir įvairove išsiskiria rankraštinis J. Brodovskio žodynas *Lexicon Germanico-Lithvanicum*, kuriame, be bibliinių ir lietuvių krikščioniškų asmenvardžių, dar pateikiama lietuvių mitologinių vardų ir Mažosios Lietuvos bei Prūsijos didesnių gyvenamųjų vietų vardų. Kiek daugiau Mažosios Lietuvos asmenvardžių ir vietovardžių dar pateikiama G. H. F. Nesselmanno žodyne *Wörterbuch der litauischen Sprache*.

Alma Ragauskaitė pranešime „Kauno miestiečių pavardžių formavimosi tendencijos XVI–XVIII amžiuje“ išskyrė svarbiausius miestiečių pavardžių formavimosi etapus. Pasirodo, anksčiausiai tapo paveldimi, t. y. virto pavardėmis, miesto aukštuomenės asmenvardžiai – tai įvyko jau XVI a. pirmojoje pusėje. Antrojoje minėto amžiaus pusėje bei XVII a. pirmojoje pusėje susidarė viduriniojo bei žemesniojo sluoksnio miestiečių pavardės. Be to, palyginusi miestiečių, bajorų ir valstiečių pavardžių susidarymo polinkius pranešimo autorė nustatė dar vieną svarbų dalyką – miestiečių pavardės susidarė anksčiau nei valstiečių, bet vėliau nei bajorų.

Įvairūs moterų įvardijimai LDK dokumentuose buvo apžvelgti Jūratės Čirūnaitės pranešime „XVI–XVII a. LDK moterų įvardijimo struktūra“. Pažymėta, jog daugiau nei pusę įvardijimų sudaro ne tik asmenvardžiai, bet ir juos paaiškinantys bendriniai žodžiai: giminystės, šeimyninės, socialinės padėties, luomo, tautybės nuorodos.

Po to skaitytus tris Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriaus darbuotojų pranešimus galima pavadinti šiame skyriuje pradėto rašyti „Lietuvos vietovardžių žodyno“ pristatymu, kuris sukėlė nemažą sekcijos dalyvių susidomėjimą. Pranešėjų tikslas buvo ne tik supažindinti kitus onomastus bei apskritai kalbininkus su šiuo žodynu, bet ir iškelti problemas bei naujoves, susijusias su sandara, vietovardžių kilmės aiškinimu ir kt.

Vitalijos Maciejauskienės pranešimas „Lietuvos vietovardžių žodynas: pobūdis, sandara ir rengimo sunkumai“ buvo skirtas apibūdinti svarbiausiems šio žodyno bruožams. Pabrėžta, jog tai iš gyvosios kalbos užrašytų vietovardžių žodynas, kurio pagrindas – vietovardžių, užrašytų iš gyvosios kalbos kartoteka (600 000 vienetų). Sandaros požiūriu žodynas yra lizdinis abėcėlinis. Jame vietovardžiai pateikiami lizdais, kurie sudaromi kilmės pagrindu, t. y. į tą patį lizdą įtraukiami tos pačios kilmės vietų vardai. Žodyne vietovardžiai įvertinami ir darybos požiūriu, nes jų vietą lizde lemia darybos būdas: pirma pateikiami pirminiai, po to – galūnių vediniai, priesagų vediniai, sudurtiniai ir sudėtiniai. Be to, pranešimo autorė supažindino su objektyviais žodyno rašymo sunkumais, aptarė planus, susijusius su žodyno apimtimi, rašymo terminais ir kt. Diskusijų metu paaiškinta, kodėl žodyne pateikiami tik iš gyvosios kalbos užrašyti vietovardžiai, kodėl norminamos tarminės jų formos, atsakyta į kitus dalyvius dominusius klausimus.

Vietovardžių kilmės aiškinimo minėtame žodyne ypatumai aptarti Laimučio Bilkieo pranešime „Dėl vietovardžių kilmės aiškinimo „Lietuvos vietovardžių žodyne““. Čia buvo pabrėžta, jog aiškinant vietovardžių kilmę laikomasi tam tikrų lietuvių onomastikoje susiformavusių vietovardžių kilmės interpretavimo nuostatų. Remiantis jomis vietos vardo kilme suprantama ne jo šaknies, kaip tam tikros abstrakčios leksemos, genetinės kilmės nustatymas, o būtent tik paties vietovardžio atsiradimo šaltinis. Todėl pažymėta, jog kalbamasis žodynas yra kiek kitoks nei J. Endzelyno latvių vietovardžių etimologinis žodynas, kuriame visi tą pačią šaknį turintys vietovardžiai pateikiami viename lizde, t. y. nepaisoma kitų jų struktūros elementų. Laikantis pasirinktų nuostatų „Lietuvos vietovardžių žodyne“ išskiriami du didžiuliai toponimų kilmės šaltiniai: bendriniai žodžiai, iš kurių vietovardžiai kildinami arba su jais siejami, ir tikriniai žodžiai.

Marija Razmukaitė pranešime „Pastabos dėl būdvardžio *áukštas*, -à įvardžiuotinių formų vietovardžiuose“ vienu konkrečiu atveju parodė, jog vietų vardai yra išlaikę bendriniuose žodžiuose iki šiol nepastebėtų reiškinių. Pranešėja nurodė didelį būrį vietovardžių, iš kurių galima atstatyti daug būdvardžio *áukštas*, -à įvardžiuotinių formų, nesančių „Lietuvių kalbos atlase“, nurodė jų paplitimo vietas. Toks pavyzdys leidžia manyti, jog „Lietuvos vietovardžių žodynas“ atskleis ir

daugiau dar nežinomų ne tik kalbos morfologijos, bet ir fonetikos, leksikos, dialektologijos ir kt. duomenų.

Lenkų kalbininko Przemysława Popławskiego pranešime „Zachodni zasięg hydronimii protobałtyckiej“ kalbėta apie tai, jog baltiškos kilmės vandenvardžių galima rasti ne tik Vartos upės baseine, bet ir dar toliau į vakarus bei pietus, todėl vakarinė baltiškosios hidronimijos riba galėtų būti nutolusi labiau nei manyta iki šiol.

Lenkų kalbininko Krzysztofo Tomaszo Witczako pranešime „Linguistic Calques in the Old Prussian and Yatvingian Toponymy“ nagrinėti kai kurie baltiškų vietovardžių vertimo į lenkų ir vokiečių kalbas atvejai (vok. *Caldeflys*, le. *Zimna Struga* < pr. **Salt-ape*; vok. *Kropling See*, le. *Krupolinek* < pr. **Krupeilingis*; le. *Windobały* < jotv. **Winda-balā*), aiškinti tokių vertinių atsiradimo motyvai ir priežastys.

Žinoma, galima pastebėti, jog nemažai onomastikos sekcijos pranešimų buvo konstatuojamojo, o ne diskusinio pobūdžio, kita vertus, jie atspindėjo aktualiausius šiuo metu vykdomus tyrimus, tad kalbamąją konferenciją galima vertinti kaip labai tinkamą progą supažindinti su šių tyrimų problemomis ar rezultatais kitus tikrinių žodžių tyrėjus*.

Baigiant Kazimiero Būgos konferencijos apžvalgą reikia pabrėžti, jog tai buvo vienas iš solidžiausių, rimčiausių ir geriausiai organizuotų 2001 m. Lietuvoje vykusių kalbinių renginių, kuris, reikia tikėtis, davė daug naudos visiems dalyviams.

Laimutis Bilkis, Birutė Kabašinskaitė

COLLOQUIUM PRUTHENICUM TERTIUM

2001 m. rugsėjo 26–30 d. Zakopanėje vyko trečioji tarptautinė prūsistų konferencija „Colloquium Pruthenicum tertium“*, kurią surengė Krokuvos Jogailaičių universiteto profesorius Wojciechas Smoczyński, tarptautinių prūsistikos konferencijų sumanytojas. Profesoriumi gražiai talkino mokiniai Wojciechas Sowa ir Tomaszas Majtczakas.

Trečioji konferencija buvo kiek mažesnė už ankstesnes. Perskaityta šešiolika pranešimų, dalyvavo mokslininkai iš Austrijos, Belgijos, Čekijos, JAV, Lenkijos, Lietuvos, Olandijos, Vokietijos. Daugiausia dėmesio buvo skirta veiksmažodžio problematikai. W. Smoczyński labai išsamiai aptarė prūsų kalbos veiksmažodžio kamienų klasifikaciją, Rickas Derksenas (Leidenas) išryškino prūsų veiksmažodžio šaknų chronologinius sluoksnius, Gertas Klingenschmittas (Regensburgas) kalbėjo apie tai, ant kokių baltiškų ir indoeuropietiškų pamatų formavosi prūsų veiksmažodis, Axelis Holvoetas (Vilnius) gilinosi į lietuvių ir latvių kalbų tariamosios nuosakos priešistorę. Veiksmažodžio klausimais pranešimus parengė ir du jauni kalbininkai – Xavieras Tremblay (Tournai; svarstė baltų preterito **ā* ir **ē* sufiksų kilmę) ir Jurgis Pakerys (Vilnius; aiškino, kaip atsirado reti lietuvių senųjų raštų veiksmažodžiai su priesaga *-inoti*).

Bendresnio pobūdžio metodologinėms problemoms, iškylančioms tiriant artimos giminystės kalbinių grupių reiškinius, buvo skirtas Wolframio Eulerio (Miunchenas) pranešimas, iš kultūrologinių pozicijų į Elbingo žodynėlį pažvelgė Juleusas F. Levinas (Riverside, CA), Ralfas P. Ritteris nagrinėjo prūsų ir Pabaltijo finų *pluralia*

* Išsamiau su konferencijos pranešimais galima susipažinti pavarčius jų tezes (žr. Tarptautinė Kazimiero Būgos konferencija: etimologija ir onomastika, 2001 m. lapkričio 9 d., red. R. Buivydienė ir B. Kabašinskaitė, Vilnius, VU Baltistikos ir bendrosios kalbotyros katedra, 2001, 52). Leidinyje rasime ir A. Breidako, negalėjusio atvykti į konferenciją, pranešimo apie baltų kilmės upių vardus Latgaloje tezes.

Konferenciją parėmė Lietuvos valstybinis mokslo ir studijų fondas ir Vilniaus universitetas.

* Apie pirmąsias dvi tarptautines prūsistų konferencijas žr. Blt XXVIII (1) 116 t.; XXXI (2) 279 t. Abiejų konferencijų pranešimai paskelbti atskirais leidiniais, žr.: Colloquium Pruthenicum primum. Papers from the First International Conference on Old Prussian held in Warsaw, September 30th–October 1st, 1991, ed. by. W. Smoczyński and A. Holvoet, Warszawa, 1992; Colloquium Pruthenicum secundum. Papers from the Second International Conference on Old Prussian held in Mogilany near Kraków, October 3rd–6th, 1996, ed. by. W. Smoczyński, Kraków, 1998.